

Любов Рехтета

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Формування особистості майбутніх педагогів не можливо без самостійного, творчого оволодіння знаннями, уміннями, навичками. Тому особливостями нового змісту освіти вищої школи сьогодні є установка на розвиток пізнавальних можливостей студентів, прищеплення їм смаку до самостійного оволодіння знаннями, вироблення умінь і навичок працювати з науковою літературою, проведення досліджень тощо.

Розширення євроінтеграційних процесів у житті українського суспільства визначає напрями модернізації національної системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності та мобільності, підвищення якості підготовки фахівців.

Прагнення українських університетів долучитися до Болонського процесу передбачає подальше вдосконалення кредитно-модульної організації навчального процесу, системи рейтингового оцінювання знань студентів, як необхідних умов запровадження кредитно-модульної системи. Миколаївський державний університет імені В.О. Сухомлинського ставить за мету стати рівноправним членом європейської освітньої спільноти. Багаторічний досвід застосування модульно-рейтингової системи викладачі університету використовують для переходу до кредитно-модульної системи організації навчального процесу, широкого впровадження рейтингових показників якості навчання з метою заохочення студентів до навчальної діяльності, стимулювання їх до самостійної праці.

Мета статті: розглянути значення самостійної роботи з математики як одного з важливих чинників розвитку індивідуального потенціалу студентів – майбутніх учителів початкових класів.

Завдання статті – розкрити поняття «самостійна робота», визначити проблеми, які виникають у студентів у процесі самостійної роботи.

Щоб відповідати даному рівню фахівцю необхідно підвищувати свою професійну кваліфікацію. Сучасний ринок праці вимагає, особливо від працівника з вищою освітою, не просто певної суми знань та умінь, але й особливих навичок: уміння самостійно досягати поставлених цілей, використовуючи власні можливості.

Серед різноманітних способів підвищення кваліфікації важливу роль відіграє самостійна робота. Самостійна робота студента вищого педагогічного навчального закладу не є новою для педагогіки вищої школи.

У педагогічних дослідженнях є різні підходи до визначення самостійної роботи. Так, М. Ярмаченко визначає її, як різноманітні види інди-

відуальної та колективної навчальної діяльності учнів, яку вони здійснюють відповідно до завдань, але без безпосередньої участі вчителя [5; 410]. В свою чергу, В. Ягупов зазначає, що самостійна робота це сукупність різноманітних навчальних прийомів і дій, за допомогою яких учні самостійно закріплюють і поглиблюють раніше набуті знання, уміння й навички та оволодівають новими [6]. У наукових дослідженнях Н. Герман, Н. Тягунова зустрічаємо таке визначення цього поняття, як засіб підвищення якості підготовки спеціаліста за допомогою кращого засвоєння певної суми знань і формування вміння самостійно поповнювати ці знання [1; 53]. В педагогічній літературі самостійна робота може визначатися, як засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Беручи до уваги все вищевказане, необхідно зазначити, що самостійна робота студентів не тільки вчить оволодівати самостійно знаннями, але й формує самостійність, як рису характеру, яка впливає на особистість сучасного вчителя початкових класів і проявляється у здатності його без допомоги і контролю вирішувати власні проблеми, пов'язані з навчанням, самовизначенням, самовдосконаленням та самореалізацією.

Планування самостійної пізнавальної діяльності студентів передбачає вирішення багатьох питань, до яких можна віднести:

- збільшення обсягу самостійної роботи у загальній системі професійної педагогічної підготовки майбутнього вчителя;
- ознайомлення першокурсників із завданням та особливостями організації навчального процесу у вищій школі;
- набуття та формування навичок оптимальної організації самостійної навчальної діяльності, культури інтелектуальної праці;
- виконання самостійної роботи під керівництвом викладача.

Перевантаження студентів негативно впливає на якість та ставлення до самостійної роботи, створює умови для вироблення формального, поверхового ставлення до навчання, послаблює їхню волю в досягненні мети, знижує почуття відповідальності за результати навчання.

Організація самостійної роботи студентів під керівництвом викладача є одним з найефективніших шляхів у навчальному процесі, що розвиває самостійну творчу діяльність, значною мірою стимулює набуття та закріплення знань.

Першокурсник, який не набув навичок організації самостійної роботи потребує допомоги викладача, якому, як правило, належить активна формуюча позиція, а студент виступає лише як той, на кого скерована така діяльність.

І.А. Шайдур [4] наголошує на важливості участі викладача у процесі контролю самостійної роботи студента, виділяючи завдання, що є першочерговими для нього:

- актуалізація, перевірка та оцінка засвоєних знань у ході або після

вивчення певного навчального матеріалу;

- створення психологічної установки на засвоєння нового матеріалу;
- виявлення можливостей і здібностей студентів, причин труднощів та помилок;
- визначення ефективності видів, організаційних форм і засобів самостійної роботи студентів, виділення серед них тих, котрі потребують корекції.

При переході студентів на старші курси завдання самостійної роботи набувають дослідницького характеру, що сприяє формуванню у них умінь і навичок самостійного пізнання: уміння раціонально планувати свою роботу, уміння добирати способи швидкого та економного рішення даного завдання, уміння здійснювати самоконтроль, уміння вносити корективи в роботу, уміння аналізувати результати діяльності, уміння виявляти причини помилок і визначати шляхи їх уникнення в подальшій роботі та навички пошуку необхідної літератури, орієнтація в потоці інформації з обраної теми, навички ведення записів (складання простого і розгорнутого плану, конспекту, реферату, виступу, а також навички науково-пошукової роботи) тощо.

Студенти з першого до третього курсів спеціальності «Початкове навчання» інституту педагогічної освіти, на яких вивчається математика, перейшли до кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Кредитно-модульна система організації навчального процесу – модуль організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів). Курс математики складається з загальної кількості годин – 360 (10 кредитів), із них загалом аудиторних занять 180 годин та самостійна робота – 180 годин.

Одним із шляхів здійснення індивідуального самонавчання під керівництвом викладача є використання модулів. Він дозволяє індивідуалізувати не тільки темп, але і зміст, так як весь навчальний матеріал розбивається за розділами на модулі (навчальні одиниці), які містять завдання різної складності. Кожен змістовий модуль складається з чотирьох частин.

1 частина містить назву теми, зміст, короткі теоретичні відомості, необхідні для розв'язування задач з теми; питання для самоперевірки; зразки розв'язку задач з методичними вказівками і поясненнями до розв'язків, алгоритми розв'язування найбільш типових задач.

2 частина містить набір завдань для роботи студента в аудиторії; якщо вони не встигли виконати всі завдання, то можуть доопрацювати їх вдома. Це дозволяє індивідуалізувати теми самостійної роботи студентів.

3 частина містить задачі підвищеної складності, що дозволяє індивідуалізувати навчання за складністю та об'ємом.

4 частина містить домашнє завдання.

Вивчення кожної теми змістового модуля рекомендується проводити за такими етапами:

1. Вивчити теоретичний матеріал самостійно, виділити головне.
2. Опрацювати вдома зразки розв'язків з теми та відповісти на запитання.
3. На заняттях в аудиторії відповісти письмово або усно на питання викладача з теми та приступити до розв'язання завдань 2 частини модуля.
4. Для більш поглибленого вивчення теми розв'язати завдання частини 3 і підготуватись до наступного заняття.

Крім таких змістових модулів – методичних рекомендацій та дидактичних матеріалів для студентів запропонували і збірник завдань для самостійної роботи з математики для студентів спеціальності «Початкове навчання» [3].

В цьому посібнику наведені необхідні завдання, які мають допомогти студенту в оволодінні курсом математики. В збірнику дана певна кількість вправ і завдань для закріплення тем перед контрольними роботами, завдання до колоквиумів, передбачених програмою, а також зразки завдань контрольних робіт в кількох варіантах, які студенти виконують вдома як індивідуальні завдання. На початку семестру студенту повідомляється перелік завдань та види контролю самостійної роботи (див. таблицю). Виконання завдань самостійної роботи студентів враховуються при оцінюванні модуля.

Самостійна робота студентів повинна бути переважаючим джерелом одержання знань, основою їх навчання. Прищеплювання навичок самостійної роботи сприяє формуванню у майбутнього вчителя початкових класів мотивації самостійної діяльності, вдосконаленню педагогічної майстерності. Тому керівництво і цілеспрямованість в організації самостійної роботи студентів – важлива сторона навчально-виховного процесу вищого навчального закладу.

Завдяки оптимальному використанню різних засобів і прийомів навчання та елементу творчості педагогічна технологія у поєднанні з професіоналізмом викладача виступають основним інструментом досягнення мети – формування висококваліфікованого фахівця.

Перелік завдань та види контролю самостійної роботи студентів I курсу

I семестр					
Модулі	1			2	
Самостійна робота	1. Підібрати по 10 задач з початкового курсу математики з даної тематики. 2. Операції та закони операцій над множинами. 3. Розбиття множини на класи. 4. Виконання завдань ч. IV змістового Модуля I	1. Підібрати по 10 задач з початкового курсу математики з даної тематики. 2. Відповідності між елементами множин. 3. Відношення та їх властивості. 4. Виконання завдань ч. IV змістового Модуля II	1. Підібрати по 10 задач з початкового курсу математики з даної тематики. 2. Правила суми та добутку. 3. Види комбіаторних сполук з повторенням елементів та без повторення. 4. Виконання завдань ч. IV змістового Модуля III	1. Підібрати по 10 задач з початкового курсу математики з даної тематики. 2. Висловлення та предикати. Операції над ними. 3. Підготовка до колоквиуму 4. Виконання завдань ч. IV змістового Модуля IV	1. Навести приклади алгоритмів, які використовуються в початковій школі. 2. Алгоритми, їх властивості. 3. Приклади алгоритмів. 4. Виконання завдань ч. IV змістового Модуля V
Види контролю	1. Перевірка творчих завдань.	1. Захист системи підібраних творчих завдань	1. Тестування на знання правил та формул комбінаторики.	1. Колоквиум з теми: «Математичні твердження та їх структура»	1. Творча робота з використання алгоритмічної мови «LOGO»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герман Н., Тягунова А. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання / Н. Герман, Н. Тягунова // Вища школа. – 2001. – № 4–5. – С. 53–61.
2. Карапузова І.В. Педагогічна підтримка студентів у процесі їх самостійної роботи: Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія // Зб. наук. праць. – Випуск 27 / Редкол.: М.І. Сметанський (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. – С. 173–177.
3. Рехтета Л.О. Завдання для самостійної роботи з математики для студентів спеціальності 6.010100 «Початкове навчання». Збірник завдань. – Миколаїв: МДУ, 2006. – 40 с.
4. Шайдур І. Психолого-педагогічні аспекти організації самостійної ро-

- боти студентів // Рідна школа. – 2000. – № 3. – С. 54–55.
5. Педагогічний словник / [за ред. Ярмаченка М.Д.]. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
 6. Ягупова В.В. Педагогіка: Навч. посібник / Ягупов В.В. – К.: Либідь, 2003. – 560 с.